

Csaba Zágón – Király László

A cseh haderő külföldi misszióinak gazdasági vonatkozásai című nemzetközi konferenciáról

Brno, Cseh Nemzetvédelmi Egyetem, 2009. szeptember 29–30.

Immár hagyományosnak tekinthető a cseh és a magyar Nemzetvédelmi Egyetemek, illetve a hadtudományt művelő kutatóműhelyek együttműködése és kölcsönös részvétele egymás tudományos konferenciáin, amelyről az alábbiakban tájékoztatjuk olvasóinkat.

Krc professzor a konferenciát rendező Brnoi Nemzetvédelmi Egyetem Közgazdasági és menedzsment kara, Közgazdasági tanszékének vezetője bevezetőjében megemlítette, az MHTT 2008. évi, a missziós tevékenységet elemző konferenciája ötletadó volt, hogy a cseh haderő ez irányú tevékenységét elemezzék. Ennek elismeréseként *Dr. Horváth Attila CSc.* tagtársunkat a konferencia elnökségébe is meghívták.

A konferencia nyitó előadásait *J. Halaska* mk. vörgy. *PhD.* VKFh. és *Jana Hybášková PhD* Europarlamentari képviselő tartották, elemelve a missziós küldetések katonai és politikai indítékait, eredményeit. A plenáris ülésen a nyelvi nehézségek ellenére (a cseh nyelvű előadásokat nem fordították) Krc tanszékvezető professzor, Kos mk. ezds. a HM Közgazdasági Főosztály munkatársa és L. Stancl CSc. a tanszék vezető tudományos munkatársa előadásaiból egy sor hasznos információt kaphattunk a missziós tevékenységről. Ezek szerint a cseh haderő 2005–2009 között mintegy 1500 fővel vesz részt missziókban és erre a HM tárca költségvetésének 1,34–4,32%-át fordította, 2009-ben konkrétan 2,5 Mrd cseh koronát. Az összehasonlító táblázatokból kitűnt, hogy a Cseh Köztársaság 2006–2007-ben 2,4%-ot, míg a Magyar Köztársaság 1,5–3,2%-ot fordított a HM költségvetésből a missziókra. A visegrádi országokban a missziós tevékenység egy katonára jutó kiadása 1–2 ezer Euró, míg ugyanez az EDA 26 országában átlagosan 4 ezer Euró. Érdekes, hogy az egy főre eső egészség- és életbiztosítás költsége a tiszthelyettesi és a beosztott tiszti illetményekkel azonos nagyságrendű. *Korecki* ezds. PhD munkatársával közösen tartott előadásában azt a jelentős logisztikai teljesítményt mutatta be, amit a cseh hadsereg disztribúciós központja nyújt a nemlineáris műveleti támogatás kapcsán.

Az előadások kapcsán felvetett kérdések és a kialakult vita kapcsán megállapítható, hogy a katonailag és politikailag sikeresnek ítélt missziós tevékenység hasznai a cseh nemzetgazdaságban nem mérhetők, ehhez nemzetgazdasági szintű kereskedelmi- és iparpolitikai koordinációt tartanak szükségesnek.

A konferencia második felében elhangzó angol nyelvű magyar előadások bevezetőjeként Dr. Király László CSc. kitért arra, hogy az előadók a konferencia címében meghirdetettnél lényegesen szélesebb körben vizsgálják a missziós feladatok gazdasági aspektusait, amennyiben azokat nem szűkítik csak a védelmi erőkre, hanem a katonai elem mellett rendvédelmi és polgári tényezőket is igyekeznek együtt vizsgálni, hiszen a meghatározott célok elérése érdekében e három tényező külön-külön, de egy irányba és együttesen igyekeznek tevékenykedni.

Dr. Horváth Attila CSc. „*A missziók telepítési és utánpótlási útvonalainak gazdasági és biztonsági kockázatai*” című előadásában rámutatott a távoli katonai missziók logisztikai biztosításának nehézségeire és azokra a veszélyekre, amelyek az ellátási lánc folytonosságát, s így a misszió sikerét veszélyeztetik. Az ellátási lánc kiépítésére meghatározott NATO szabványok alapján szemléletes folyamatábrákon keresztül világított rá – hangsúlyozva: keresni kell olyan logisztikai megoldásokat, amelyek alkalmazásával hatékonyabban lehet válaszolni a kihívásokra.

A ZMNE másodéves doktorandusz hallgatója Csaba Zágon a „*Béketámogató missziók egyes működési kockázatai*” című előadásában áttekintette a pénzügyi szféra által is alkalmazott fogalomrendszert, amelyből a missziók működési kockázatainak értékeléséhez alkalmazható keret és szempontrendszer állítható össze. Az előadó értékelte a szállítási láncnak a műveleti területre vezető ágára, illetve az onnan visszatérő ágon jelentkező jellemző kockázatokat. A kockázatokat a szállítási módok szerint is megbontva mutatta be, egyben rámutatott a multimodális átrakóállomások és az ideiglenes tárolás céljára szolgáló, jellemzően a műveleti térségbe telepített puffer központok sérülékenységeire is. Idekapcsolódóan esetpéldákat mutatott be a szállítási lánc biztonságának hiányosságaiából, illetve az Egyesült Államok Számvevőszéke (US GAO) által készített jelentések példáiin keresztül a Sivatai Vihar, az Iraki Szabadság és más jelentős műveletek tanulságai kapcsán. Az előadó szintén kitért a műveleti térségből hazatérő személyek ellenőrzésének speciális kihívásaira, a kockázatelemzés szükségességére.

A kríziskezelésekben résztvevő rendészeti kontingensek ellátásával kapcsolatos előadásában, Benicsák Péter első éves doktorandusz hallgató bemutatta a missziós területen felmerülő alapvető eszköz és szolgáltatási igényeket, amelyeket a hazai ellátási láncban résztvevő szervezetek kötelesek kielégíteni. Kitért a műveleti területen tapasztalható kevert, a nemzeti kontingenseket nagyban megterhelő ellátási rendszerre, amely a tapasztalatok alapján nem látszik hatékonynak. A magyar, civil kríziskezelési hozzájárulásban résztvevő állomány ellátásának működési modelljének részletezése után, bemutatta a finn és a svéd modelleket, amelyeket a Magyarországon alkalmazott módszerrel hasonlított össze, a részletekre kitérve és példákra támaszkodva.

Ezek után került sor a már korábban felismert hibák, hézagok és lehetőségek taglalására, amelyeket a már meglévő szabályzók és vonatkozó törvények felsorolása mellett jelenített meg. Prezentációja végén említést tett az Európai Unióban tapasztal-

talható, egyre erősödő igényről, amely a civil kríziskezelésre vonatkozó nemzeti hozzájárulásra vonatkozik, egyre nagyobb kihívás elé állítva a nemzeti ellátásban érintett nemzeti szervezeteket. Lehetséges megoldásként felvázolt egy egységesített, központosított ellátási modellt, amely alapja lehetne egy a jövőben létrehozandó egységes státusszal, felszereléssel, kiképzéssel és jogkörrel működő civil kríziskezelő kontingensnek.

Az előadások után több kérdés is elhangzott, amely a hadsereg és a civil állományt ellátó szervezetek együttműködésére vonatkozott. Ennek eredményeként *párbeszéd, illetve rövid eszmecsere alakult ki* a konferenciateremben, amelynek lényege a következők szerint foglalható össze:

- A békeműveletek, missziók témakörében a katonai prioritások mellett a rendvédelmi és a civil segítségnyújtó, kapacitást létrehozó, illetve bővítő célú programok igen jelentősek. Érdemes lenne ezért e három szektort együtt is megvizsgálni, elemezni, és adott esetben ezeket együtt kezelni.
- Ha az EU szignifikáns és önálló aktor szerepét kívánja betölteni a segélyprogramok, béketámogatás és ezek kapcsolódó területein, amelyre számos jel utal, akkor szükséges megfogalmaznia saját ide vonatkozó minimum standardjait, például egy „fehér könyv” vagy „legjobb gyakorlatok” keretében. Mindezek nélkül az EU segítségnyújtást végző különféle formációk finanszírozás, tagállamok szabályai, szakosodott intézményrendszere, ezek szerepe, a missziók logisztikai támogatása, a beszerzés (pl. ruházat, technikai eszközök, fegyverzet), az alkalmazott standardok, a résztvevők jogi státusa, vagy a küldő ország katonai/rendvédelmi/civil alrendszeribe történő visszailleszkedés stb. szempontjából követhetetlen marad, amely a feladat megvalósítását, illetve a költséghatékonyságot negatív irányban befolyásolja.
- Az előbb említett legjobb gyakorlatokat az adott segítségnyújtási szegmensekben szükséges számba venni és tagállamok közti egyeztetést és egyetértést követően feladatul szabni, illetve átadásra alkalmassá nyilvánítani.

Az elhangzott előadásokat, illetve az ezek kapcsán készült cikkeket a konferencia rendezői kiadványban fogják megjelentetni. A konferencia megerősítette, hogy a MHTT és a ZMNE-nek a missziós tevékenységet elemző kutatásai alapvetően helyes irányokban folynak. A globalizált világban folytatott soknemzetiségű műveletek tapasztalatai csak a témát kutatók információ cseréje nyomán hozhatnak a mindennapok gazdaságában is hasznosítható eredményeket.